

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України Теремецького Владислава Івановича – на дисертаційне дослідження Нестор Наталії Володимирівни «Адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні», подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Україна, з моменту набуття нею статусу незалежної держави, перебуває в умовах суттєвих перетворень у соціальній, економічній, духовній та інших сферах життя. Також відбувається політична реформа, ведуться активні дискусії з приводу внесення змін до Конституції України, вирішуються питання інтеграції до різноманітних міжнародних організацій. Все це свідчить про активний поступальний розвиток українського суспільства, демократичні шляхи вирішення проблемних питань, пріоритет законності при здійсненні державного управління. Варто погодитися зі здобувачем, що через різні соціокультурні, громадсько-політичні причини судова сфера взагалі та юридичний механізм контролю за суддями зокрема викликають чи не найбільше нарікань у суспільстві. Відповідно вони є об'єктами постійних реформ, змін, інституційних перетворень. Практично кожна політична сила, що отримує доступ до влади, пропонує власний підхід до реформування судової системи, підстав набуття та припинення правового статусу судді, притягнення їх до різних видів юридичної відповідальності, критикуючи при цьому попередню владу та її законодавчі новації. З огляду на те, що після судової реформи 2016 року знову виявилася низка системних недоліків та проблем юридичного механізму контролю за суддями, можна стверджувати, що реформування цієї сфери буде мати перманентний характер. При цьому питання не стільки в слабкості юридичної техніки нормативних актів, скільки у вітчизняних реаліях правозастосування, яке часто розходиться із законодавчо визначеними механізмами та процедурами (стор. 17). З огляду на зазначене, дисертаційне дослідження Нестор Наталії



Володимирівни на тему: «Адміністративно-правові засади контролю у сфері охорони здоров'я» вбачається актуальним та своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до основних положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., у межах плану науково-дослідної роботи Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» за темою «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0107U008696) (стор. 19).

Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на підставі узагальнення наукових праць учених, аналізу законодавства України, міжнародного законодавства та практики їх реалізації, аналізу проектів нормативно-правових актів визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні, а також опрацювати напрями його вдосконалення (стор. 19).

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Здобувач використала численні наукові праці фахівців з філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління та адміністративного права, інших галузевих правових наук, в тому числі зарубіжних дослідників. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах міжнародно-правових актів, Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативних актів, які визначають правові засади здійснення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики діяльності судів та їх апаратів, довідкові видання, статистичні матеріали.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: логіко-семантичний, порівняльно-правовий, метод документального аналізу, спеціально-юридичний, статистичний, структурно-логічний та інші методи пізнання процесів і явищ. Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань (стор. 21–22).

Зміст дисертації характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії, дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні в умовах їх реформування та сформулювати авторське бачення напрямів його вдосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових концептуальних наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем (стор. 22).

Найбільш наочно демонструють наукову новизну, теоретичну та практичну значущість такі положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що містяться дисертації:

– контрольно-наглядова діяльність у сфері правосуддя визначена як передбачені Конституцією та законами України форми управлінського впливу

фізичних та юридичних осіб на процеси набуття та припинення правового статусу судді, притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, інші аспекти функціонування суду та судової системи з метою забезпечення законності та правопорядку в цій сфері, що реалізуються з обов'язковим урахуванням принципу незалежності суду та неприпустимості протиправного втручання в роботу судових органів (стор. 130);

– встановлено, що система контролю за діяльністю судів та суддів – це цілісна та взаємопов'язана сукупність різноманітних елементів (суб'єктів, об'єктів, структурних зв'язків), органічне поєднання яких орієнтоване на забезпечення законності, належності, достатності, повноти, ефективності в роботі судових органів шляхом здійснення контрольних заходів, утвердження самоврядних засад у функціонуванні судової влади, та недопущення втручання третіх осіб у здійснення правосуддя (стор. 228–229);

– виокремлено та охарактеризовано такі адміністративні форми та процедури контролю в судовій сфері: 1) перевірка; 2) оцінювання; 3) корегування персонального складу суддівського корпусу, органів суддівського врядування та суддівського самоврядування, керівництва суду та Державної судової адміністрації України; 4) нормотворчість; 5) експертиза (стор.232–233);

– констатовано, що співвідношення державного контролю та незалежних засад функціонування судової влади полягає в системній єдності таких винятків – вилученні зі сфери державного впливу окремих напрямків функціонування суду, створення особливих механізмів правозастосування по відношенню до суддів, їх дій та бездіяльності як у процесі здійснення правосуддя, так і під час участі в інших суспільних відносинах (стор. 332);

– виокремлено заходи дисциплінарно-конституційного та загальноконституційного примусу, які застосовуються до суддів. Заходи дисциплінарно-конституційного примусу відображають встановлення факту дисциплінарного правопорушення та передбачають можливість застосування попередження, догани, суворої догани, подання про тимчасове відсторонення від здійснення правосуддя, тимчасового відсторонення від здійснення правосуддя, подання про переведення до суду нижчого рівня, переведення до

суду нижчого рівня, подання про звільнення з посади (щодо суддів), звільнення з посади (щодо суддів, суддів Конституційного Суду України). Заходи загальноконституційного примусу передбачають негативні наслідки для суддів, суддів Конституційного Суду України у вигляді звільнення з посади за протиправні діяння, що не є дисциплінарним правопорушенням у розумінні закону, проте порушують вимоги до статусу професійного судді. Сюди віднесено звільнення у зв'язку з порушенням вимог щодо несумісності їх посад з певною діяльністю чи статусом (щодо суддів та суддів Конституційного Суду України) та у зв'язку з порушенням обов'язку підтвердити законність джерела походження майна (щодо суддів) (стор. 334);

– узагальнено ключові проблеми юридичного механізму контрольно-наглядової діяльності (стор. 434);

– проаналізовано зарубіжний досвід здійснення контролю за діяльністю судів (суддів) на прикладі держав романо-германської та англосаксонської правових систем (Литва, Естонія, Молдова, Росія, Казахстан, Азербайджан, Польща, Албанія, Німеччина, Великобританія (на прикладі права Англії та Уельсу), Сполучені Штати Америки, Китай) (стор. 436), що дозволило дисертантці окреслити перспективні напрямки імплементації у вітчизняне законодавство позитивного зарубіжного досвіду правового регулювання (стор. 436–437).

– виокремлено короткострокові та середньострокові (довгострокові) напрямки вдосконалення національного адміністративного законодавства, яке регламентує контроль за діяльністю судів (суддів) (стор. 438–441).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес: у науково-дослідній сфері – як основа для подальшого вивчення особливостей контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні (акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 14.05.2019 р.); у правотворчості – під час опрацювання змін і доповнень до нормативно-правових актів, якими врегульовано діяльність судів (суддів) в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 15.05.2019 р.); у правозастосовній діяльності – з метою

підвищення ефективності здійснення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність Апеляційного суду Херсонської області від 16.05.2019 р.); в освітньому процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право» й «Судові та правоохоронні органи»; вони вже використовуються під час проведення занять із зазначених дисциплін у Сумському державному університеті та Харківському національному університеті внутрішніх справ. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених за участю автора (акти впровадження Сумського державного університету від 17.05.2019 р. та Харківського національного університету внутрішніх справ від 18.05.2019 р.).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Однак у дисертації Н.В. Нестор, як и у будь-якому дослідженні, міститься чимало спірних, неузгоджених і не достатньо обґрунтованих положень, які є підґрунтям для наукової дискусії та напрямами подальшої розробки цієї проблеми. Зокрема:

1. Здобувачеві варто було б не лише розкрити сутність принципів контролю за судами (суддями), виокремивши з поміж них загальноадміністративні та спеціальногалузеві принципи (стор. 120–126), але й запропонувати можливості їх нормативно-правового закріплення.

2. У своїй дисертації здобувач чітко не визначилася з тим, про яку саме форму перевірки та оцінку діяльності суду (суддів) йдеться. Вона одночасно використовує терміни «контроль за діяльністю суду», «нагляд за діяльністю суду», «контрольно-наглядова діяльність у сфері правосуддя». При цьому у тексті роботи ці терміни ототожнюються, що не є правильним. Приміром, на сторінці 130 Наталія Володимирівна пише про «особливості контролю за діяльністю судів (суддів)», а вже на сторінці 130–131 про мету «заходів контролю (нагляду) за діяльністю судів (суддів)»; водночас на сторінці 132 знову йдеться про принципи «контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні».

3. У дисертаційному дослідженні на сторінці 19 автор зазначає, що мета роботи полягає в тому, щоб «на підставі узагальнення наукових праць учених,

аналізу законодавства України, міжнародного законодавства та практики їх реалізації, аналізу проектів нормативно-правових актів визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні». Формулювання мети дисертації є досить вдалим, але, на жаль, в роботі з-поміж значної кількості зареєстрованих сьогодні законопроектів, що стосуються сфери правосуддя, проаналізовано лише Проект закону про державний бюджет України на 2019 рік (стор. 149). На моє переконання аналізу проектів законів все ж таки слід було присвятити більше уваги.

4. Деякі висновки здобувача мають суто декларативний характер. Наприклад у висновках до розділу 2 наголошується, «що структурні зв'язки виконують фундаментуючу, об'єднуючу, взаємозумовлюючу роль в системі» (стор. 229). В дисертаційному дослідженні такого рівня висновки мають бути лаконічними та відповідати завданням того або іншого підрозділу.

5. В дисертації окреслено короткострокові та середньострокові (довгострокові) напрями вдосконалення національного адміністративного законодавства, яке регламентує контроль за діяльністю судів (суддів), у зв'язку з чим Наталія Володимирівна пропонує низку важливих та досить цікавих змін та доповнень до чинного законодавства (стор. 462–466). Утім вбачається, що такі пропозиції варто було викласти у відповідних додатках у вигляді опрацьованого Проекту Закону, з тим, щоб можна було спрямувати цей законопроект до відповідного комітету Верховної Ради України.

Натомість висловлені зауваження носять характер побажань та суттєво не впливають на загальну позитивну наукову оцінку рецензованої дисертації.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Загальний висновок.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів)

в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретну наукову проблему, яка має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною значущістю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Нестор Наталія Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри
цивільного права і процесу
Тернопільського національного
економічного університету,
доктор юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України



В. І. Теремиський

Підпис: *В. І. Теремиський*
Завірюю: *В. І. Теремиський*
Знак електронної підпису: *В. І. Теремиський*